

જૂઠું બોલો, જીતો ઈનામ !

— યશવંત મહેતા

ઘણાં વરસ પહેલાંની વાત છે. કોઈ એક ગામમાં કોઈ જમીનદાર રહેતો હતો. એને ઘેર અઢળક દોલત હતી. છતાં એના લોભનો પાર નહોતો. વધુ ને વધુ દોલત હડપવાના કીમિયા એ કર્યા કરતો.

એમાંય એનો એક કીમિયો તો કમાલ હતો. એ વડે એ ભલભલાને ઉલ્લુ બનાવતો. એની કમાણી ચ્યાંઉ કરી લેતો.

આ કીમિયા મુજબ એણે એક જાહેર પડકાર ફેંક્યો હતો : ‘જે માણસ મને બે જૂઠાણાં સંભળાવશે એને હું પાંચ હજાર સોનામહોર આપીશ. મારી દીકરી એની સાથે પરણાવીશ. પણ હું એના જૂઠાણાને જૂઠાણું ન માનું તો એણે મને દસ હજાર સોનામહોરો આપવી પડશે.’

હવે આ જમીનદાર પાસે તો લખલૂટ નાણું હતું. એને એક જ દીકરી હતી. આખરે એ દીકરીને પરણનારને જ એ બધું નાણું મળવાનું હતું. આથી લલચાઈને ઘણા બધા જુવાનો આવવા લાગ્યા. સાથે જાતજાતનાં જૂઠાણાં લાવવા લાગ્યા.

એક જણો કહે, 'મારો ભાઈ છેક કુતુબમિનાર પરથી કૂદ્યો, પણ એને ઉઝરડો સુધ્યાં ન પડ્યો !'

જમીનદારે કહ્યું, 'હોઈ શકે, ભાઈ ! પુરાણકથામાં પ્રહ્લાદ ઊંચા પહાડ પરથી ગબડેલો, છતાં એને તલ જેટલીય ઈજા નહોતી થઈ. તમારી વાત ખોટી નથી.'

પેલો બીજું જૂઠું ઉચ્ચારે કે મારા બાપા ગામના તળાવનું પાણી એકલા પી ગયા હતા.

જમીનદાર તરત જવાબ આપે, 'એવું જરૂર બની શકે. તમે કદાચ વાંચ્યું હશે કે મુનિ અગસ્ત્ય આખો દરિયો પી ગયા હતા. એટલે તમારા બાપાવાળી વાત મને ખોટી નથી લાગતી.'

આમ બંને ગપ્પાંને જમીનદાર સ્વીકારી લેતો. એને જૂઠું ગણતો નહિ. આથી ગપ્પાં સંભળાવવા આવનારે દસ હજાર સોનામહોર આપવી પડતી.

આમ ને આમ અનેક લોકો આવ્યા અને ગયા. બધા દસ હજાર સોનામહોર મૂકતા ગયા. ભલભલા પંડિતો આવ્યા અને ચતુર શેઠિયાઓ આવ્યા. કેલૈયા કુંવરો આવ્યા અને બુદ્ધિશાળી બાદશાહો આવ્યા. જમીનદાર જેને જૂઠું માને એવાં જૂઠું કોઈ બોલી શક્યા નહિ. બધા લૂંટાઈ ગયા.

એમ કરતાં કરતાં વરસો વીત્યાં. હવે તો ગપ્પાં મારવા આવનારેય બંધ થઈ ગયા. જમીનદારની વહુ રોકકળ કરવા લાગી. કહે કે 'અરેરે, મારી દીકરી કુંવારી રહી જશે રે ! આ મારો વર કોઈના જૂઠુંને જૂઠું નહિ કહે અને મારી છોડીની જિંદગી જૂઠી થઈ જશે રે !'

એટલામાં એક જુવાનિયો જમીનદારના ગામે આવ્યો. ગામને ઝાંપેથી જ એણે જમીનદારનું ઘર પૂછવા માંડ્યું. ઝાંપે બેઠેલા નવરા લોકોએ પૂછ્યું, 'અલ્યા જુવાન, જમીનદારનું ઘર શા સારુ પૂછે છે ?' જુવાન કહે, 'મારે એમને ગપ્પાં સંભળાવવાં છે. એમની કન્યા પરણવી છે.'

લોકો કહે, 'દસ હજાર સોનામહોરો લાવ્યો છે ?'

જુવાન કહે, 'હું તો સોનામહોરો કમાવા આવ્યો છું. પછી મારે સોનામહોરો લાવવાની શી જરૂર ?'

બધાને લાગ્યું કે માળો મૂરખો લાગે છે. જમીનદારની શરત એ પૂરી નહિ કરી શકે. દસ હજાર સોનામહોરો હારી જશે. મુફલિસ પાસેથી મહોરો તો મળશે નહિ એટલે જમીનદાર એની ચામડી ઉતરાવી લેશે ! મરવા દો મૂરખાને !

આમ વિચારીને લોકોએ એને જમીનદારની હવેલીનો રસ્તો બતાવી દીધો.

અહીં હવેલીએ તો જમીનદાર ડાયરો ભરીને બેઠો હતો. એના હજૂરિયાઓ એના ગુણગાન

કરતા બેઠા હતા. સામે જ પાંચ હજાર સોનામહોરોનો ઢગલો હતો. જે બે જૂઠાણાં સંભળાવે તે આ મહોરો લઈ જાય. પણ જમીનદાર જૂઠાણાં માને તો ! દરમિયાન જુવાને હવેલીમાં પ્રવેશ કર્યો.

ડેલીમાં આવા મુફલિસને આવેલો જોઈને જમીનદારને જરાક નવાઈ લાગી, ‘અલ્યા, શું કામ આવ્યો છે?’

‘સોનામહોરો કમાવા અને તમારી કન્યાને વરવા.’

‘અબે, ભાનમાં તો છે ને?’

‘મને જોઈને તમને શું લાગે છે?’

જમીનદાર કહે, ‘હું સવાલ પૂછું એનો તારે જવાબ દેવાનો, સમજ્યો ? સામે જવાબ આપવાનો નહિ.’

‘પણ મારે સવાલનો જવાબ સવાલથી જ દેવો છે, બોલો !’

જમીનદારને આવો જવાબ ગમ્યો નહિ. એણે કહ્યું, ‘મહોરો કમાવા તો આવ્યો છે, પણ મારી શરતની ખબર છે ને ?’

જુવાન કહે, ‘તમે કેમ માની લીધું કે મને શરતની ખબર નથી?’

‘મને બે જૂઠાણાં નહિ સંભળાવે તો તારે દસ હજાર મહોરો આપવી પડશે. જાણે છે?’

‘પણ હું તો શરતમાં જીતવાનો જ છું. એ તમે જાણો છો?’

‘અચ્છા ! તો ચાલ, તારાં જૂઠાણાં સંભળાવ.’

જુવાન કહે, ‘મારું પહેલું જૂઠાણું સાંભળો. કાલે અચાનક મને ભગવાન મળી ગયા. કહે કે દોસ્ત, તારા શહેરમાં ભારે દુકાળ પડવાનો છે. નદી, તળાવ, કૂવા બધું સુકાઈ જશે. લોકો ટીપા પાણી માટે વલખાં મારશે. ત્યારે શહેરનો જમીનદાર પોતાની જમીનમાં ઊંડો કૂવો ગાળશે. એ પાણી લખલૂટ ભાવે વેચશે. ગરીબ લોકો એના પર હુમલો કરશે. એને જૂતાં મારશે. એને શેરીઓમાં ઘસડશે. ગીધ એનાં આંતરડાં ખેંચશે. એને...’

આટલું સાંભળતાં તો જમીનદાર અકળાઈ ઊઠ્યો. એણે બૂમ પાડી, ‘સબૂર ! હવે એક અક્ષરેય ન બોલીશ જુવાન, તારી વાત સાવ જૂઠી છે. હું કાંઈ પાણી વેચું?’

જુવાન કહે, ‘હા, જમીનદાર સાહેબ ! આ વાત તદ્દન ખોટી છે. મેં ક્યાં કહ્યું કે એ જૂઠ નથી ? તમે કહો છો કે એ જૂઠ છે. એટલે એક જૂઠ તો તમે કબૂલ્યું. હવે આમાંની અડધી મહોરો મારી.’

જમીનદાર ચોક્યો. અરે ! મેં એક વાત તો જૂઠી તરીકે સ્વીકારી જ લીધી ! આ શું કરી નાખ્યું મેં ?

એ ઝંખવાઈ ગયો. છતાં પોતાની ઉસ્તાદીનો ડોળ જાળવી રાખ્યો. એણે કહ્યું,
'ઠીક છે, ઠીક છે ! હવે બીજું જૂઠાણું સંભળાવ ત્યારે વાત.'

જુવાન હસીને કહે, 'હા, સાહેબ ! જરૂર સંભળાવું બીજું જૂઠાણું.'

આમ કહીને જુવાને પોતાનાં ગજવાં ફંફોસવા માંડ્યાં. ડેલીમાં બેઠેલા સૌને નવાઈ લાગી.
આ ગાંડિયાએ આ શું શોધવા માંડ્યું ?

ત્યાં તો જુવાન ગજવાં ફંફોસતો અટકી ગયો. એના ચહેરા પર મલકાટ ફેલાઈ ગયો. એણે ગજવામાંથી હાથ બહાર કાઢ્યો. હાથમાં ગડીવાળો એક કાગળ હતો.

હવે એણે ધીરે ધીરે એ કાગળ ખોલ્યો. એ બોલવા લાગ્યો, 'જમીનદાર સાહેબ ! આપના વડવાઓએ મારા વડવાઓ પાસેથી પચાસ લાખ સોનામહોરો ઉછીની લીધી હતી. આ કાગળમાં એ જ રૂપિયાની રસીદ છે. ઉપર આપના વડવાઓની સહી છે. આટલાં વરસોમાં આ રકમ ઉપર વ્યાજ ઘણું થાય. પણ મારા વડવાઓએ શીખવ્યું છે કે વ્યાજ લેવું એ પાપ છે. આથી તમારું વ્યાજ માફ કરું છું. મહેરબાની કરીને પચાસ લાખ સોનામહોરો મને જલદી ચૂકવી દો !'

આ વાત સાંભળતાં તો જમીનદારના હોશ જ ઊડી ગયા. જો કાગળને સાચો માને તો પચાસ લાખ સોનામહોરો આપવી પડે. જો જૂઠો કહે તો પાંચ હજાર મહોરો જ નહિ, ઠીકરી પણ આપવી પડે. હાય રે ! હવે શું કરવું ?

ઘણી વાર સુધી જમીનદાર કશું બોલી ન શક્યો. એટલે જુવાને તાકીદ કરી, 'જલદી કરો, જમીનદાર સાહેબ ! મને પચાસ લાખ સોનામહોરો ગણી આપો !'

જમીનદારે જલદીથી વિચાર કર્યો. મહોરો જશે. બધુંય જશે. પણ એની વાત જૂઠી કહેવાથી હોશિયાર જમાઈ મળશે. આજ સુધી મને હરાવનાર કોઈ મળ્યો નથી. આ ચતુર જુવાને મને હરાવ્યો. આવા જુવાનને જ મારો જમાઈ કેમ ન બનાવું ?

જમીનદારે જોરથી કહી દીધું, 'તમે જૂઠું બોલો છો, જુવાન !'

(કોરિયા દેશની વાતા)

